

Putinin Venäjän vihreä eristäminen

Vladimir Putin aloittama täysimittainen sota Ukrainaa vastaan kertoo, ettei Venäjä ole päässyt irti vuosisatojen takaa periytyvästä geopolitiisesta suuruudenhulluudesta; Venäjä pyrkii alistamaan entisen imperiumin alueet hallintaansa. Diktaattoriksi muuntuneen Putinin on nyt myös pysyttävä vallassa, koska lopulta on kyse itsesuojelusta, hengissä säilymisestä. Putinin Venäjä pysähtyy vasta, kun se kohtaa riittävän suuren sotilaallisen voiman. Tätä pidäkettä voimistaakseen ja laajempia strategisia tavoitteita vahvistaakseen lännen tulee ensin eristää Venäjä maailmantaloudesta maksimaalisesti ja myöhemmin avata kauppa valikoiden. Putinin hallinto pyrkii säilyttämään valtansa turvautumalla yhä julmempaan väkivaltaan, mutta siinä onnistuakseen se tarvitsee rahaa.

Tätä rahaa Eurooppa on energiakaupan kautta kantanut Venäjälle vuosikymmeniä. Se on ollut taloudellisesti kannattavaa myös EU-maille, etenkin eurooppalaisille energiayrityksille. Euroopan talouskasvu ja hyvinvoinnin lisääntyminen on ollut ripeää halvan venäläisen fossiilisen energian avittamana. Venäjä-politiikassa EU on jatkanut Länsi-Saksan 1960-luvun *Ost-Politikin* hengessä – energiakauppa hyödyttää molempia osapuolia ja sitoo nämä kiinteämmin toisiinsa. Talous kasvaa ja turvallisuus lisääntyy, uskoteltiin. Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991 tulkittiin tämän politiikan onnistumisena, mutta maan kaatoi pikemminkin öljyn polkuhinnan aiheuttama talouden romahdus kuin länsiyhteistyön kautta ”viety” demokratia.

Euroopassa Saksan johdolla uskottiin energiakaupan synnyttävän keskinäisriippuvuuden, ja tässä uskossa oli vielä muutama viikko ennen Venäjän suurhyökkäystä moni poliitikko ja yritysmaailman edustaja. Selvät merkit rauhaa rakentavan keskinäisriippuvuuden toimimattomuudesta nähtiin jo vuonna 2008 Georgian sodassa, ja viimeistään vuonna 2014 Putinin aloitettua Ukrainan sodan. Tosiasia on, että öljy- ja kaasukaupan ainoa keskinäisriippuvuus on ollut se, että Euroopan hyvinvoinnin kasvaessa venäläisen fossiilienergian avulla öljyeurot ja fossiilienergian valtaa keskittävä voima ovat pohjustaneet Putinin Venäjän autoritaarisen, väkivaltaan nojaavan linjan.

Utopia rauhan takaavasta keskinäisriippuvuudesta on johtanut siihen, ettei lännellä nyt ole keinoja tyrehdyttää Putinin sotakassaa, koska EU-maat ovat vuosikymmenten saatossa ajaneet itsensä kroonisesti riippuvaisiksi Venäjän öljystä ja kaasusta. Kolmannes EU-maihin tuodusta öljystä ja liki puolet kaasusta on virrannut Venäjältä. Länsi maksaa Venäjälle energiasta nyt liki miljardi euroa *joka päivä*, vaikka Putin murhaa ihmisiä ja pyrkii tuhoamaan eurooppalaisen maan itsenäisyyden. Energiakauppaa ei voida kuitenkaan katkaista, koska muuten Euroopan kriittistä infrastruktuuria ei voida ylläpitää.

Lähiaikoina EU tulee Saksan johdolla tekemään kaikkensa, jotta riippuvuutta etenkin Venäjän kaasusta vähennetään. Saksa ilmoitti laajan sotilaallisen varustautumisohjelman

lisäksi investoivansa massiivisesti uusiutuvaan energiaan sekä nesteytetyn kaasun tuontisatamiin. Irtautuminen venäläiskaasusta ei tapahdu hetkessä. Noin 60 prosenttia Euroopan Venäjältä nyt ostamasta kaasuvirrasta voidaan lähikuukausina korvata muilla lähteillä ja energiatehokkuutta parantamalla. Jäljelle jää kuitenkin kriittisen suuri riippuvuus, jonka kanssa on elettävä vähintäänkin ensi talvi, mahdollisesti muutamia vuosia. Vladimir Putinin rosvojoukon fiksaatiota suurvenäläiseen imperialismiin ja kolonialismiin ei otettu eurooppalaisten energiayritysten ja heidän poliittisten tukijoidensa riskilaskelmissa huomioon, olihan väkivallan tie *kansantaloudellisesti* järjetön ratkaisu. Jatkossa toivo on sen varassa, ettei Euroopan keskeistä turvallisuuden osa-alueetta, kriittistä infrastruktuuria pyörittävän energiasektorin päätöksentekoa luovuteta yksityisten toimijoiden käsiin. EU:n strateginen kompassi, omassa hallinnassa oleva geopoliittinen toimintavapaus, tarvitsee sotilaallisen voiman rinnalle energia- ja resurssipoliittisen suvereniteetin.

Lännen intressissä on tyrehdyttää Putinin sotakassaa kasvattavat fossiilisen energian virrat, kun taas Kiina halunnee niitä ylläpitää. Vienti Kiinaan ja muualle Aasiaan todennäköisesti korvaa osan niistä markkinoista, jotka Venäjä Euroopassa menettää. Nyt asetetut rahoitus- ja teknologiapakotteet alkavat kuitenkin lähivuosina, ellei jo -kuukausina, syödä Putinin Venäjän kykyä tuottaa öljyä ja kaasua. Kauppasaarron tulee koskea myös Kiinaa siinä mielessä, ettei sen kautta läntistä sotilas- ja energiatuotantoteknologiaa saa päästää Venäjälle.

Venäjä tuottaa hiipuvan fossiilivirran entistä likaisemmin. Öljyvuo-dot ja metaanin karkaaminen todennäköisesti lisääntyvät, koska Kiina ei välitä ainakaan lähivuosina tuotantoketjun ympäristövaikutuksista, eikä öljyn- ja kaasuntuotantoteknologia ole tehokkainta pakotteiden takia. Euroopan kannattaa siten tehdä fossiilienergiaa koskevista pakotteista pysyviä jo sik-sikin, että öljyvaltiona säilyvä Venäjä on todennäköisemmin totalitaarinen ja väkivaltainen kuin uusiutuvaan energiaan nojaava. Kauppasaartoa tulee kiristää niin, että samalla, kun lännen omaa riippuvuutta Venäjän fossiilisesta energiasta vähennetään, Venäjän öljyn- ja kaasuvienti tulee sanktioida. Venäjä on myös merkittävä jalo- ja kevytmetallien tuottaja, ja näitä raaka-aineita tarvitaan niin lännen kuin Venäjänkin energiamurroksessa kohti uusiutuvaa energijärjestelmää. Pakotteilla tulisikin ohjata Venäjän teollisuuden rakennetta niin, että investoinnit fossiilisiin surkastuvat ja lisääntyvät strategisten metallien osalta. Venäjä kyllä myy jälkimmäisiä maailmanmarkkinoille, jos se on ainoa merkittävä tulonlähde.

Syksyn 2021 Glasgow'n ilmastokokoukseen Venäjä tuli aivan uudella strategialla. Pandemian aikana Venäjällä alettiin puhumaan ilmastomuutoksesta Venäjää uhkaavana ilmiönä. Taustalla oli Kiinan, ja presidentti Bidenin vaalivoiton myötä Yhdysvaltojenkin, ilmoitus tavoitella hiilivapaata taloutta vuosisadan puoliväliin mennessä. Jos Venäjä olisi jatkanut ilmastomuutoksen kieltävällä linjalla, kuten se on vuoteen 2020 saakka tehnyt, se olisi muiden suurvaltojen rinnalla näyttäytynyt vastarannankiiskenä. Kuitenkin Venäjän lupaamat ilmastotoimet olivat laihat: metsien hiilinieluja pyritään lisäämään, myös niiden laskentatapaa muuttamalla, samalla, kun fossiilisen energian tuotantoon ei kajota. On myös täysin mahdollista, että ilmastomuutoksesta huolissaan olevien tahojen Putinin hallinnossa annettiin muuttaa Venäjän virallista linjaa länttä ja Kiinaa miellyttävään suuntaan vuoden 2021 aikana, jotta voitiin luoda kuvaa keskinäisriippuvuudesta. Putin lähipiireineen on tehnyt päätöksen Ukrainaan hyökkäämisestä jo kesällä 2021, joten uusi ilmastopuhe on toiminut erinomaisena sumuverhona.

Vladimir Putinin teot puhuvat hänen maailmankuvansa puolesta. Se on peräisin 1900-luvun alun maailmasta, jossa yhdistyvät myrkyllinen nationalismi ja geopoliittinen imperialismi. Putinin Venäjän sota on hyökkäys demokratiaa vastaan, mutta kyse on myös materiaalis-

ekologisesta taistelusta. Putinin diktatuuri sulkee sisälleen fossiloituneen, ympäristöä tuhoavan maailman, lännessä pyritään siitä eroon. Siksi Venäjästä ei voi enää tulla lännelle partneria ilmastomuutoksen hillinnän ja energiamurroksen saralla. Venäjän resurssit tulevat tässä työssä kuitenkin käyttöön, siitä lännen räätälöidyt pakotteet ja Kiinankin tarpeet energiamurroksen saralla pitävät huolen.

Veli-Pekka Tynkkynen

Kirjoittaja toimii Venäjän ympäristöpolitiikan professorina Helsingin yliopiston Aleksanteri-instituutissa. Yli 20-vuotisella tutkijanurallaan hän on keskittynyt Venäjän ympäristön hallintaan, luonnonvarojen hyödyntämiseen, energiapolitiikkaan ja aluekehitykseen liittyvään vallankäyttöön.